

Släktskatt eller inte

Skatternas sammansättning under tidig vikingatid (islamiska mynt)

Kandidatuppsats i arkeologi
Stockholms universitet
Ht 2008-12
Handledare: Kenneth Jonsson

INNEHÅLL	1
1. INLEDNING	2
Introduktion	
Syfte	2
Frågeställningar	2
Material och avgränsningar	2
Metod	3
Definitioner	3
2. MYNTHISTORISK BAKGRUND	3
Sverige under vikingatid – silvrets betydelse	3
Släktskatter – varför?	5
Kalifatet	6
3. TEORETISK BAKGRUND	
3.1 Sparbössa – fickpengar	8
3.2 Experiment	8
4. ISLAMISKA MYNT I SVENSKA SKATTER	12
4.1 Källmaterialet	13
4.2 Skatternas indelning	14
4.3 Skatternas geografiska läge	15
5. ANALYS	16
5.1 Genomgång av grupperna	16
5.2 De ryska skatterna	22
5.3 Det totala antalet islamiska mynt i sv. skatter	23
6. RESULTAT	25
7. ANALYS	27
8. TOLKNING	28
9. SAMMANFATTNING	
Referenser	29

Abstract

This seminar paper presents a study of active and passive hoards of Islamic coins from the early Viking Age (830-925) in Sweden. I have analyzed 21 hoards, based on t.p.q, and the results show that there are 7 passive hoards of Islamic coins, all located on Gotland, from the early Viking-age. In addition there are 9 active Gotlandic and 5 active mainland hoards. The active hoards represent coins in circulation while passive hoards represent family fortunes inherited from one generation to another.

1. Inledning

Introduktion

I Sverige har man hittills funnit över 80 000 islamiska mynt i jorden. Antalet mynt ändras ständigt då nya myntfynd görs nästan varje år och det fortfarande finns myntfynd som ännu inte blivit dokumenterade. Majoriteten av alla islamiska myntfynd har gjorts på Gotland (ca 80 %).

Fynden består av mynt som har präglats från 700-talets mitt fram till början på 1000-talet (några guldmynt tillhör början på 1100-talet). De islamiska myntfynden består mest av skattfynd men också av gravfynd och lösfynd. Myntfynden består nästan uteslutande av silvermynt, s.k. dirhemer, men även ett fåtal guldmynt har påträffats, islamiska kopparmynt har dock aldrig hittats i Skandinavien.

Efter 900-talets mitt minskar antalet islamiska dirhemer. Silvermynten kallas ofta för arabiska mynt, islamiska mynt eller kufiska mynt. I min uppsats har jag valt att använda namnet islamiska mynt.

Silverskatterna från vikingatiden består inte bara av mynt, utan ofta av både mynt och andra föremål, exempelvis silversmycken. Man kan dela upp innehållet i silverskatterna i tre kategorier; myntat silver, annat bearbetat silver (framförallt smycken) och råsilver. När det gäller råsilvret och smyckena kan det vara svårt och ibland omöjligt att göra en datering eller avgöra varifrån silvret kommer (Malmer 1968:9)

Sammansättningarna i skatterna förändras under tiden, och speglar hur samhället förändras över tid. Då ett mer avancerat samhälle formas och mynt börjar användas på ett nytt sätt förändras det synen på silvermynten. Innan det fanns en marknad med ekonomi av gemensamt mått fanns ändå en varas värde mentalt. En stridshäst kanske kostade fem grisar och när vanlig häst kostade två grisar, för att sedan få motsvarande värde i mynt.

1.2 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka den kronologiska sammansättningen av islamiska mynt i svenska skattfynd från tidig vikingatid och därefter avgöra om det är passiva (släktskatter) eller aktiva skatter.

1.3 Frågeställningar

Hur är skatterna sammansatta och hur kan man avgöra om det är en släktskatt eller inte?
Varför byggde man upp släktskatter under vikingatiden?
Hur kan myntcirkulationen tolkas med ledning av skatternas sammansättningar?

1.4 Material och avgränsningar

Forskningen i denna uppsats rör skattfynd i Sverige. Drygt 61 000 islamiska mynt finns registrerade i Numismatiska forskningsgruppens fynddatabas (Landgren 2003) och den grundläggande avgränsningen blev då att sortera ut de mynt som jag kan använda i mitt arbete. Till att börja med gjorde jag en tidsmässig avgränsning till skatter vars slutmynt dateras mellan 830 – 925. Efter det sorterade jag bort skatter med färre än 15 mynt. Detta gav mig en bas på 5568 mynt.

1.5 Metod

Genom att studera skatternas sammansättningar och deras förhållande till varandra, med hänsyn till tpq, går det att avgöra om skatterna är aktiva eller passiva. För att få en överblick över skatternas sammansättningar var det nödvändigt att göra diagram. De olika diagrammen blev då centrala utgångspunkter för arbetet. Efter att ha analyserat diagrammen i sig gjorde jag också en jämförelse med alla islamiska mynt präglade under samma tid som är hittade i svensk jord.

Jag har inte tagit med den stora Spillingskatten, Othem sn, Gotland (14000 mynt), eftersom den ännu inte är inlagd i databasen som jag arbetar utifrån.

De islamiska mynten är daterade efter den islamiska tideräkningen, som börjar år 622 e.Kr då profeten Mohammad flydde från Mecka till Medina. Till skillnad från den kristna kalendern som bygger på solår, grundas den islamiska kalendern på månår, där varje månad börjar vid nymåne. För att underlätta arbetet för mig själv och läsaren konverteras den islamiska tideräkningen till den kristna tideräkningen. D.v.s. myntets präglingsår anges i den kristna tideräkningen.

1.6 Definitioner

T.p.q: Termius post quem är den tidigaste tidpunkt efter det ett fynd kan vara nedlagt, d.v.s. det yngsta myntets präglingsår.

Passiv skatt/släktskatt : Tyngdpunkt på mynt som är mer än 30- 50 år gamla.

Aktiv skatt: Tyngdpunkt på mynt som är högst 30-50 år

Slutmynt: det yngsta myntet i ett fynd

2. *Mynthistorisk bakgrund*

2.1 Sverige under äldre vikingatid – silvrets betydelse

I Sverige under vikingatid har man ingen inhemsk myntning, dock fanns det en uppfattning om att man i staden Birka på Björkö i Mälaren skulle ha präglat egna mynt, s.k. Birka-mynt, redan på 800-talet. Det rör sig här om ca 100 mynt utan inskrifter, Brita Malmer har visat att de kommer från gränsområdet mellan Skandinavien och det karolingska riket, staden Hedeby i nuvarande norra Tyskland (Malmer 1968:147). De kallas sedan dess för nordiska mynt. Avsaknaden av inhemsk myntning och egna silvergruvor gör att man under vikingatiden importerar mynt från andra länder, i österled och i västerled. Mot öster, genom Ryssland kunde man på de ryska floderna ta sig till Kaspiska havet och därifrån till Bagdad och längre österut låg städerna Buchar och Samarkand. Det är långt österut som den dåvarande kända världens rikaste silverområden låg, i nuvarande Afghanistan och Västturkestan, som då tillhörde Kalifatet.

Via Ryssland tog man sig också till Svarta havet och därifrån till Konstantinopel och det bysantinska riket. De bysantinska mynten förekommer i ett mycket begränsat antal före 990. Totalt i svenska fynd finns det 586 bysantinska mynt och före 990 finns endast 18 stycken (Hammarberg. I et al 1989:28). I förhållande till de islamiska mynten utgör de bysantinska mynten endast ca 0,2 % i fynden från äldre vikingatid.

Österifrån kom också de sasanidiska mynten som, precis som de bysantinska, är väldigt få till antalet. Den sasanidiska dynastin präglade silvermynt som importerades till Sverige runt 800 – 850, efter 950 finns endast ett fåtal mynt i de svenska fynden. I svenska fynd har 155 sasanidiska mynt hittats (Jonsson muntligt).

Det är troligt att det till viss del handlades direkt mellan Skandinavien och Kalifatet men med största sannolikhet har de islamiska mynten kommit till Skandinavien via Ryssland (Landgren 1998:17ff).

I västerled kunde man nå de brittiska öarna, Frankrike och Nederländerna. Från det Karolingiska riket importeras ett fåtal mynt, totalt 75 stycken har hittats i svenska fynd från perioden 800 till ca 900. Det var först under 900-talets slut som silverimporten från västerled satte fart ordenligt. I slutet av 900-talet blir de tyska och engelska mynten vanliga i svenska fynd och då försvinner de islamiska mynten mer och mer i fynden.

Avsaknaden av de islamiska mynten i skatfynden i slutet av 900-talet kan höra samman med en politisk osäkerhet i Kalifatet och längs de ryska floderna men också bero på att de rika silvergruvorna i öster började sina. (Malmer 1968: 10)

Silvermynten fick man genom handel av vax, honung, slavar och pälsar m.m.

Under vikingatid i Sverige var värdet på silvret beroende på vikten, mynt kunde vägas tillsammans med andra silverföremål. Som betalning av en vara kunde man lika gärna ge ett silversmycke som ett mynt till skillnad från Väst- och Mellaneuropa där penningen räknades och en viss vara kostade ett visst antal silvermynt. Det är därför vikingatidens människor klippte sönder det importerade silvret, för att underlätta handeln. Det var också viktigt att kontrollera silvrets äkthet, det gjorde man genom att tälja i silvret med kniv eller böja mynten (Rispling 2004:123ff).

Man kan också se det som att myntens värde och funktion förändras under resan från Kalifatet till Gotland, silvret fick en annan funktion när det nådde sitt mål och var inte direkt i cirkulation utan hamnade nedgrävda i marken eller som gårdsförmögenheter.

Den svenska myntningen tog fart i Sigtuna med Olof Skötkonung (994-1022) omkring år 995 och under samma tid började myntningen även i bl.a. Norge, Polen, Ungern och Ryssland. Efter Olof Skötkonungs myntning fortsatte hans son Anund Jakob (1022-1050) att prägla mynt, men när det gäller båda dessa kungar omfattar myntningen endast några år och mynten var kanske mest betydelsefulla på fastlandet, framförallt i Sigtuna. Många Olofmynt är hittade på Gotland, men få myntade av Anund.

Silvrets betydelse

Att människor grävt ner sina silverskatter i marken kan ha flera orsaker, vanligtvis tänker man sig att det var ett sätt att förvara sin förmögenhet skyddat, likt en bank. Man kan också tänka sig att man genom att gräva ner silvret sparar det till sina barn, för att ge dem rikedom men också skydd.

Det var vanligt att forntidens människor offrade olika saker i husens stolphål för att det skulle fungera som skydd, man offrade också på olika s.k. heliga platser, då till gudarna. Då människorna under exempelvis bronsåldern offrade sina mest dyrbara ägodelar till gudarna är det inte osannolikt att även järnålderns människor gjorde det.

Den isländske skalden Snorre Sturlason skrev bland annat Eddan och Heimskringla, som båda har varit vikiga för tolkningar av det fornnordiska samhället. I Heimskringla, som är en samling kungasagor finns Ynglingasagan (Ynglingaättens historia).

I Ynglingasagan berättas det om Odens lagar. Oden säger att alla män ska brännas på bål tillsammans med sina ägodelar, allt som är med på gravbålet följer med till Valhall. Han säger också att man ska njuta av det som man gräver ner i jorden. Vi vet att människorna under vikingatid brändes i båtgravar tillsammans med sina ägodelar, djur och trälar. Detta är alltså, om man ska utgå från Ynglingasagan och Odens lagar, för att få med sig sina ägodelar till Valhall (Malmer:1968:7f).

Kanske var det också därför människor under vikingatiden grävde ner sina silverskatter i marken. När det gäller de aktiva skatterna, d.v.s. de skatter som läggs ner i jorden vid ett tillfälle, förklarar Odens lag varför man inte plockat upp silvret igen. Det är silverförmögenheten man ska njuta av i Valhall. Men går denna förklaring att tillämpa på de passiva skatterna?

Genom att låta skatten bli en familjeskatt, alltså att generationer efteråt fyller på skatten har man säkrat familjens förmögenhet i Valhall.

Detta förutsätter att silvermynten i sig inte betraktas som något slags betalmedel i Valhall utan att det är silvret i sig som är av betydelse, att det är i myntform eller som smycken har ingen betydelse. Vi vet ju också att man under vikingatiden i Nordeuropa klippte sönder och vägde sina silverföremål då man använde det i handel och därför kan vi se att det var silvret i sig som var av betydelse, inte själva mynten, för den tidens människor.

Det finns teorier om att skattnedläggningarna sker i orostider, men frågan är varför de inte plockas upp igen när läget blivit lugnare.

Silverskatterna har stannat kvar i jorden, det är högst osannolikt att så många av dem som grävt ner sitt silver i jorden har glömt bort var skatten ligger eller avlidit så att skatten aldrig har hittats.

Många skatter på Gotland kan knytas till gårdar, silvret ligger begravt i hus. I sin avhandling "Mellan stengrund och stenhus" (1989) gjorde Majvor Östergren fördjupande undersökningar av skattfyndens fyndplatser på Gotland och kom fram till att skatterna nästan alltid hittas i husen.

Skatterna får ligga kvar i husen när man flyttar och det har förklarats genom att skatterna tillhörde enskilda individer och inte fick användas av andra.

Alla silverskatter har inte grävts upp än och vissa skatter lämnas inte in vilket gör att man kan tänka sig att det finns så många silverskatter på Gotland så att det funnits en eller fler skatter på varje gård.

2.2 Släktskatter – varför?

Silverskatterna som hittas i den svenska jorden består ofta inte bara av mynt, de kan innehålla smycken och andra föremål. En släktskatt representerar två eller fler generationers sparade kapital, huvudsakligen mynt, som har så pass långt mellan dess yngsta mynt och slutmynt att det sträcker sig över generationsgränserna.

Varför spara?

Jag har tidigare diskuterat olika anledningar till att man deponerat silver i jordarna och ett säkert svar är omöjligt att komma fram till. Jag kan hur som helst klargöra två möjliga skäl till silverdeponeringen när det handlar om familjeskatter:

- Det praktiska skälet, för att säkra nästa generations förmögenhet och/eller bevara silvret säkert mot fiender.
- Det religiösa skälet, som offer till gudarna eller för att följa Odens lagar gräver man ner silvret i marken.

Det finns sagor om silverskatter, en av dem kommer från Egil Skallagrimssons saga. Där berättas om Egil som gömmer två kistor med silver för att undvika att hans arvingar ska ärva förmögenheten (Malmer 1968:9). Släktskatterna kanske bör tolkas som en slags motsats till beteendet i den sagan. Istället för att undanhålla förmögenheterna för sina arvingar ville man hjälpa sina barn ekonomiskt och släktskatterna kanske vittnar om att det fanns föräldrar som underskattade sina barn på det ekonomiska planet. Barnen behövde inte silvret som föräldrarna sparat åt dem utan fortsatte att bygga på skatten istället.

2.3 Kalifatet

Kalifatet var det islamiska riket och det styrdes av en kalif. Titeln kalif kommer från Abu Bakr, Muhammads svärfar som tog över rollen som islams ledare efter Mohammad år 632. Det första Kalifatet, umayyaderna (661- 750) styrde det islamiska riket från 661 e.Kr fram till år 750 då abbasiderna tog makten. Umayyaderna hade Damaskus som huvudstad och de erövrade bl.a. Nordafrika, Spanien och Turkestan.

Det var under den umayyadiska dynastin och kalif Abd al Maliks tid som man började prägla mynt av egna typer, tidigare hade man tillverkat mynt som efterliknade de mynt som präglats av de länder som erövrats av islamiska välden. Efter denna myntreform blev mynten av religiösa skäl bildlösa och har istället text på åt - och framsidan och brukar därför kallas kufiska mynt efter skrifttypen som skapades av skrivarskolan i Kufah. Mynten är också försedda med präglingsår, vilket underlättar vid datering.

Abbasiderna tog över makten från umayyaderna år 750 och byggde en ny huvudstad, Bagdad, som snabbt växte från ett militärt center till en stor stad. Staden bestod av tre delar. Själva stadskärnan kallades Madinat al-Salam och där fanns palatset och det administrativa centret. I al-Harbiya, norr om Madinat al-Salam, fanns arméns läger. I söder fanns al-Karkh som var bebott av tusentals arbetare som kom från Irak, Iran, Syrien och Egypten. Där fanns marknader, verkstäder och bostäder. Bagdad blev den största staden i världen (förutom Kina) och hade en befolkning på upp till 500 000 invånare (Lapidus 2002:45ff). Det är inte konstigt att Bagdad var ett viktigt centrum för internationell handel. Den första strömmen av islamiska mynt som kom till Sverige under 800-talet var till stor del präglade i Madinat al-Salam.

Samaniderna var en persisk dynasti som frigjorde sig från Kalifatet i slutet av 800-talet. I Bukhara fanns viktiga centra och den blev senare huvudstad. De erövrade Nishapur, al-Shash, Herat och Samarqand. Samarqand blev en av de mest betydelsefulla myntningorterna under den samanidiska dynastin och efter att man börjar prägla mynt 890 importeras mynten till Sverige därifrån istället för Bagdad. Den största delen av de islamiska mynten, drygt 60 %, i de svenska skatterna är präglade av samaniderna (Lapidus 2002:45ff).

Fig. 1. Mynt präglat av abbasiderna i Madinat al-Salam, Bagdad, 770 e.Kr. (154 e.M.). På myntet går att läsa "Det finns ingen Gud utom Allah, ingen är hans jämlike".

Fig. 2. Myntet är präglat av samaniderna i Samarqand 904/5 e.Kr. (292 e.M.).

3. Teoretisk bakgrund

3.1 Sparbössa – fickpengar

För att förstå och kunna undersöka om en skatt är en släktskatt kan man tänka sig en helt vanlig sparbössa och jämföra det med mynt som fungerar som fickpengar.

För att förstå hur mynt i en sparbössa skiljer sig från mynt som fungerar som fickpengar måste man först veta hur mynt cirkulerar.

Hur cirkulerar då mynt?

Mynt försvinner hela tiden ur cirkulation av olika anledningar, det leder till att man måste präglade nya mynt. Det innebär att det finns fler mynt som är präglade i nutid än det finns mynt som är präglade för några decennier sen. Alltså dominerar de yngre mynten i myntcirkulationen.

Dessa mynt får i denna uppsats representeras av begreppet fickpengar. De skatter som speglar mynt i cirkulation är de aktiva skatterna.

En släktskatt består av mynt som inte varit i cirkulation under flera decennier och det tydligaste sättet att förklara en släktskatts sammansättning är att se den som en sparbössa, som använts under lång tid.

Om jag skulle spara mina mynt i en sparbössa hela livet och tömma den efter 70 år skulle mynten från bössan vara annorlunda än mynten i min ficka. Mynten från sparbössan har inte varit i cirkulation på väldigt länge till skillnad från mynten i min ficka och skulle innehålla mynt som är myntade för ca 100 år sedan, medan mynten i min ficka endast skulle sträcka sig ca 30 år tillbaka i tiden.

Om mina föräldrar skulle ha haft en likadan sparbössa och sedan fört den vidare till mig skulle mynten där ha en präglingsvidd på ännu längre tid, ungefär 150 år.

Sparbössan byggs på under tid och det försvinner inga mynt vilket innebär att mynten i sparbössan har en jämn kronologisk spridning.

Mynten i sparbössan har alltså en helt annan sammansättning än mynten som cirkulerar, fickpengarna.

3.2 Experiment

För att undersöka om teorin stämmer gjorde jag ett experiment. Strax efter att jag börjat skriva denna uppsats började jag spara mynt i en sparbössa och dessa mynt har jag nu sammanställt i ett diagram.

Mina föräldrar har en myntburk med fickpengar, där mynt har lagts i och tagits ur sedan 2002. Även den sparbössan har jag sammanställt i ett diagram.

När jag granskade dessa mynt, som går under kategorin fickpengar, märkte jag stor koncentration runt vissa myntningsår. I båda sparbössorna dominerade exempelvis mynt präglade 1973 bland mynten från 1970-talet, för att ta reda på varför läste jag i Myntboken (Tonkin 2007). 1973 präglades 141. 867.565 enkronor i Sverige. Det näst högsta präglingsantalet på 70-talet var 81. 407.892 enkronor. Det förklarar varför så många mynt från 1973 finns kvar i cirkulation, men inte så många av mynten från de andra präglingsåren.

För att ge läsaren en uppfattning om hur många mynt som har präglats i Sverige de senaste decennierna har jag gjort en tabell över ett urval av präglingsåren. (Tonkin 2007)

Jag har valt ut det år som det var minst myntning och störst myntning för respektive decennium. Jag har för 2000-talet endast uppgifter om antalet mynt präglade fram till 2007.

År 2000 präglades förutom de drygt 100 miljonerna ordinarie enkronorna även drygt 3 miljoner millenie -enkronor.

Under 2006 präglades inga enkronor i Sverige.

	Årtal	Upplaga
Minst antal	1968	5 177 000
Störst antal	1969	30 855 500
Minst antal	1976	4 320 811
Störst antal	1973	141 867 565
Minst antal	1986	901 095
Ströst antal	1981	62 078 691
Minst antal	1996	323 656
Störst antal	1999	55 018 508
Minst antal	2005	21 469 169
Störst antal	2000	104 213 074

Tab. 1. *Största och minsta upplagor av mynt per decennium*

De mynt som präglats i störst upplaga är sannolikt de som finns kvar i myntcirkulationen eftersom det tar längre tid för dem att försvinna ur cirkulation.

I samband med att jag granskade mynten i mina föräldrars sparbössa berättade min far, som är gammal bankman, att mynthandlare under 1980-talet köpte enkronor från 60-talets slut för ca 3 kr. Detta pga att silverhalten i mynten var högre än i de yngre mynten. Enkronorna togs ur cirkulation, smältes ned och försvann därmed ur cirkulation.

Alla mynt har ju inte smälts ned, som i ovanstående exempel, och faktum är att man inte vet vart mynten tar vägen. Ett sätt som mynt försvinner på är p.g.a. turism. När jag själv kommer hem från resor har jag alltid några växelpengar kvar i plånboken som brukar motsvara drygt 10 kronor. Om man då föreställer sig att alla turister som kommer till Sverige varje år får med sig ca tio kronor tillbaka till hemlandet blir det väldigt många mynt som försvinner.

Fickpengar 1

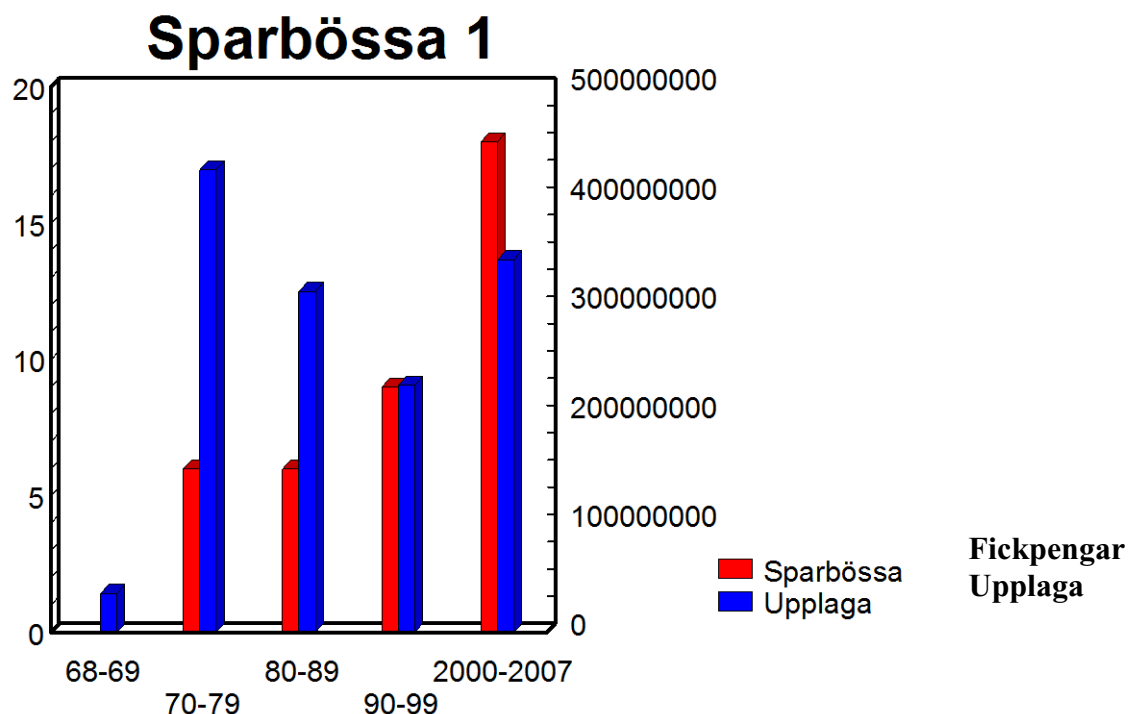

Fig.3.

Fickpengar i min sparbössa baserade på präglingsår

Fickpengarna i min egen sparbössa

Fickpengarna i min sparbössa fanns 39 mynt varav 18 var präglade mellan 2000-2007. Den högsta toppen i diagrammet ligger på 2000-2007, den näst högsta toppen ligger på 1990-1999. Mynten bland mina fickpengar är normalrepresenterade.

Resultatet av mina egna fickpengar i sparbössan var inte oväntat, att de yngre mynten dominerar stämmer med teorin.

Fickpengar 2

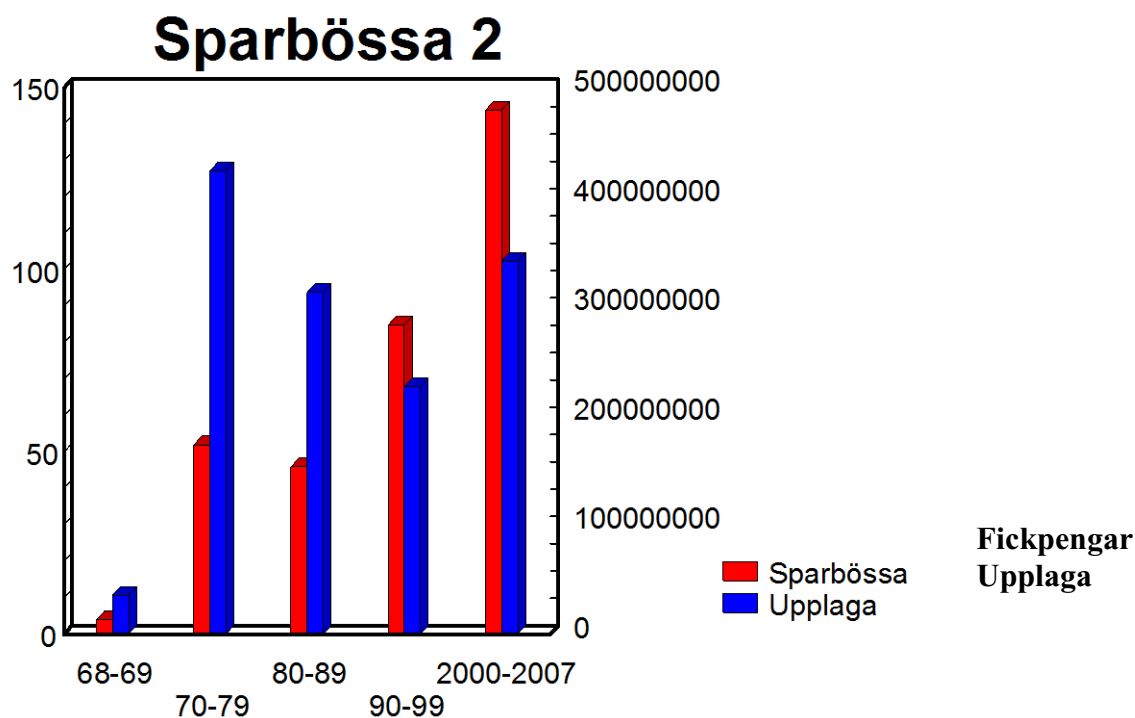

Fig. 4. Fickpengar från mina föräldrars sparbössa baserat på präglingsår

Fickpengarna i mina föräldrars sparbössa

I mina föräldrars sparbössa fanns 295 mynt.

I detta diagram ligger toppen på 2000-2007 och den näst högsta toppen på 90-99.

Att det finns fyra mynt från 1960-talet kan förklaras med att denna sparbössa har funnits i flera år och de mynt som lades ner först hamnade i botten och togs på så vis ut ur cirkulation.

Sammanfattning

Det som skiljer sparbössornas sammansättning åt är att sparbössa 2 har fler mynt under 90-99 och 68-69 än sparbössa 1. Detta beror sannolikt på att sparbössa 2 har funnits längre än sparbössa 1 och att de mynten inte försvunnit än.

De år det varit stor myntning speglas i våra fickpengar. Det är mer sannolikt att du har mynt från 1999 än att du har mynt från 1996 bland dina fickpengar.

Fickpengarna i min sparbössa fick fungera som ett hjälpmedel för att se om teorin om myntcirkulation stämmer, mina föräldrars fickpengar använde jag som kontroll för att se att det inte var en engångsföreteelse. Båda sparbössorna med fickpengarna följer samma mönster och ser i stort sett likadana ut förutom några olikheter som kan förklaras med att mina föräldrars sparbössa har funnit i flera år och min endast i några månader.

4. Islamiska mynt i svenska skatter

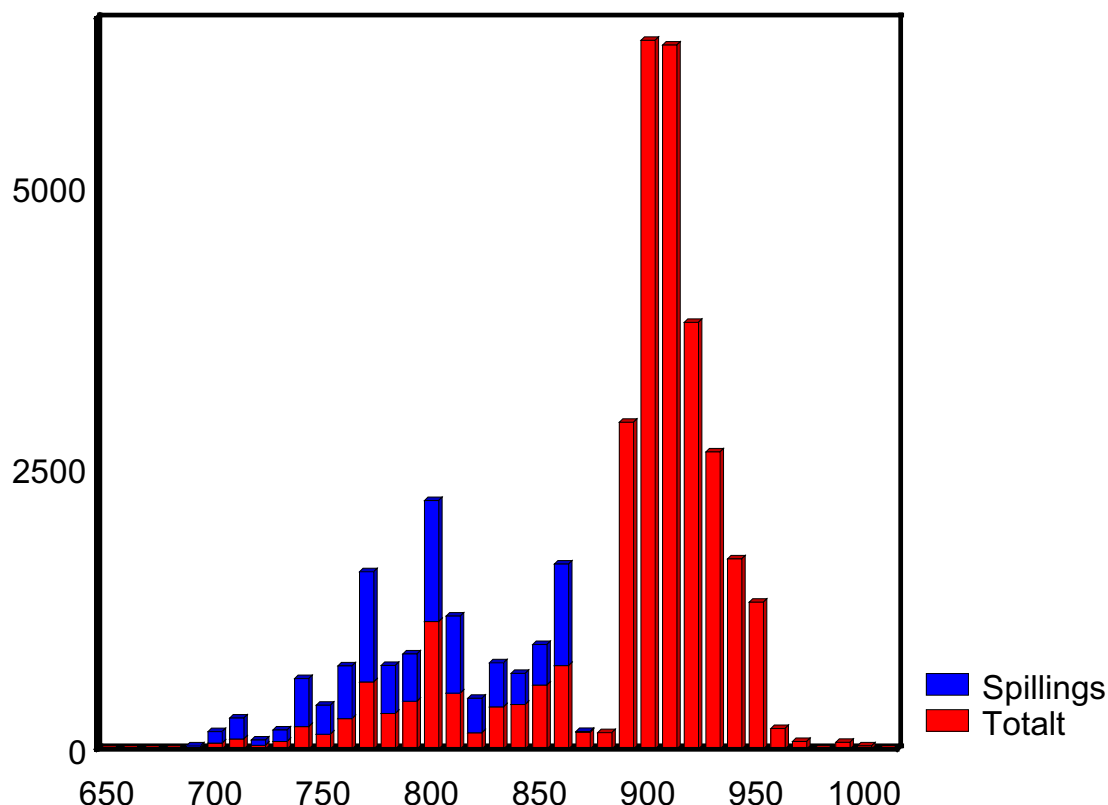

Fig. 5. Antalet mynt i databasen baserat på präglingsår (alla fynd). Mynt i Spillingskatten är särredovisade.

Diagrammet ovan visar det totala antalet islamiska mynt i svenska skatter. Myntimporten startade runt 800 och fortsatte fram till slutet av 900-talet.

Mynten präglade mellan 700 och 890 kommer till stor del från Bagdad och de yngre mynten, som också utgör flest mynt, är präglade av samaniderna i främst al- Shash och Samarqand. Myntningen i Kalifatet är som störst i slutet av 700-talet och blir mindre under 800-talets första hälft, därför dominerar mynten från 700-talet i början på 800-talet.

Under 800-talets sista årtionden stannar importen nästan helt och i början av 900-talet börjar mynten strömma in. Att mynten importeras i så stora mängder efter 890 beror främst på sammanidernas omfattande myntning under den perioden (Landgren 2003:22).

Under 900-talets sista hälft blandas silvret ut med koppar vilket kan vara en av anledningarna till att importen avstannar. Politiska oroligheter i Ryssland kan också ha varit en avgörande faktor och de islamiska mynten byts ut under 900-talets slut mot mynt från Tyskland och England.

Som synes utgör Spillingskatten ungefär hälften av mynten under 800-talet.

Källkritik

Man kan fråga sig om diagrammet visar importens storlek eller myntningens storlek.

När det gäller detta diagram kan man anta att mynten under 800-talet visar hur importens storlek såg ut och under 900-talet själva myntningens storlek.

Källmaterialet

Materialtes storlek beror, som jag tidigare skrev, på den tidsmässiga och storleksbaserade avgränsningen. Skatternas tpq ligger mellan 830 och fram till 925, äldre vikingatid, och det är skattfynd med fler än fem mynt. I det ursprungliga materialet fanns skatter med så pass få mynt att de knappast kan säga något om skatternas typ. Om alla skatter från äldre vikingatid skulle vara med i materialet skulle detta arbete bli för stort.

Det är också viktigt att få ett representativt urval, därför finns det skatter både från fastlandet och från Gotland samt skatter med många mynt och skatter med färre mynt.

Skatten med minst mynt är den från Översävja i Uppland och innehåller 15 daterade mynt, av totalt 157.

Förutsatt att det är ett representativt urval så kan jag nu visa om det finns släktskatter eller inte och var i landet de ligger.

Källkritik- Ibland är inte alla mynt i skatter bestämda, men jag har utgått från de mynt i skatterna som är bestämda. I de skatter där färre än 1/3 av mynten är daterade kan man ifrågasätta representativiteten.

Tpq	Gotland	Fastlandet	Tot antal	Daterande
832/3		Väsby, Up	400	47
835/6	Stora Tollby		143	64
840/1	Ocksarve		411	198
856/7	Svenskens		276	187
857/8		Häcklinge, Gä	408	290
859/60	Runne(Norrgårde)		892	678
876/7	Bölske		178	104
876/7	Kysings		119	87
883/4	Kinner		301	168
885/6	Sojvide		130	90
890/1	Larsarve		567	192
892/3		Översävja, Up	157	15
896/7	Lingsarve		244	178
903/4	Lilla Hammars		281	235
906/7		Viken, Hs	195	161
910/11	Stora Vellinge		2674	2119
911/12	Ockes		261	84
921/2	Fardume träsk		1162	488
922/3	Nyhagen		117	21
923/4	Sandäskes		113	109
924/5		Bräcke, Sk	127	53
			9156	5568

Tab.2. *Samtliga skatter i materialet sorterade efter tpq*

Gä = Gästrikland, Hs = Hälsingland, Sk = Skåne, Up = Uppland.

Totalt antal daterade mynt i alla skatter är 5568.

Skatternas indelning

Skatterna är indelade i fyra grupper baserade på tidsintervall efter tpq.

Eftersom det finns skatter som är nedlagda tidigt under 800-talet och skatter som är nedlagda i början av 900-talet var det nödvändigt att dela upp skatterna i grupper efter tidsintervall. Det går inte att jämföra en skatt nedlagd på 830-talet med en som är nedlagd på 910-talet eftersom de har olika sammansättningar, det är tidsmässigt långt mellan respektive skatts tpq. Däremot är det intressant att granska likheter och skillnader mellan sådana skatter. En skatt från tidigt 900-tal kan exempelvis ha en sammansättning av mynt under 850-tal som liknar en annan skatts sammansättning men som är nedlagd under 850-talet. Jag har samlat de skatter som ligger nära varandra i tiden och därefter placerat in dem i grupperna. Den första gruppen representeras av skatter med tpq på 830-talet, den andra gruppen har skatter med tpq på 840-talet till 860-talet. Den tredje gruppen innehåller skatter med tpq mellan 870-talet till slutet av 890-talet och den fjärde gruppens skatter har tpq mellan 903 – 925.

Grupp 1	Gotland	Fastlandet
832/3		Väsby, Up
835/6	Stora Tollby	
Grupp 2	Gotland	Fastlandet
840/1	Ocksarve	
856/7	Svenskens	
857/8		Häcklinge, Gä
859/60	Runne (Norrgårde)	
Grupp 3	Gotland	Fastlandet
876/7	Bölske	
876/7	Kysings	
883/4	Kinner	
885/6	Sojvide	
890/1	Larsarve	
892/3		Översävja, Up
896/7	Lingsarve	
Grupp 4	Gotland	Fastlandet
903/4	Lilla Hammars	
906/7		Viken, Hs
910/11	Stora Vellinge	
911/12	Ockes	
921/2	Fardume träsk	
922/3	Nyhagen	
923/4	Sandäskes	
924/5		Bräcke, Sk

Tab. 3. Kronologisk gruppindelning av skatterna fördelat på Gotland resp. fastlandet

Fig. 6. Skatternas geografiska läge

4.3 Skatternas geografiska läge

Av de 21 skatterna finns 16 på Gotland, något som inte är så förvånande med tanke på att Gotland är en av de mest fyndrika platserna i världen när det kommer till mynt.

Anledningen till att fastlandet inte är så välrepresenterat är p.g.a. att det inte finns så många skatter där överlag, som på Gotland. Några av fastlandets skatter försvann också efter avgränsningarna av materialet, då de inte innehöll tillräckligt många mynt.

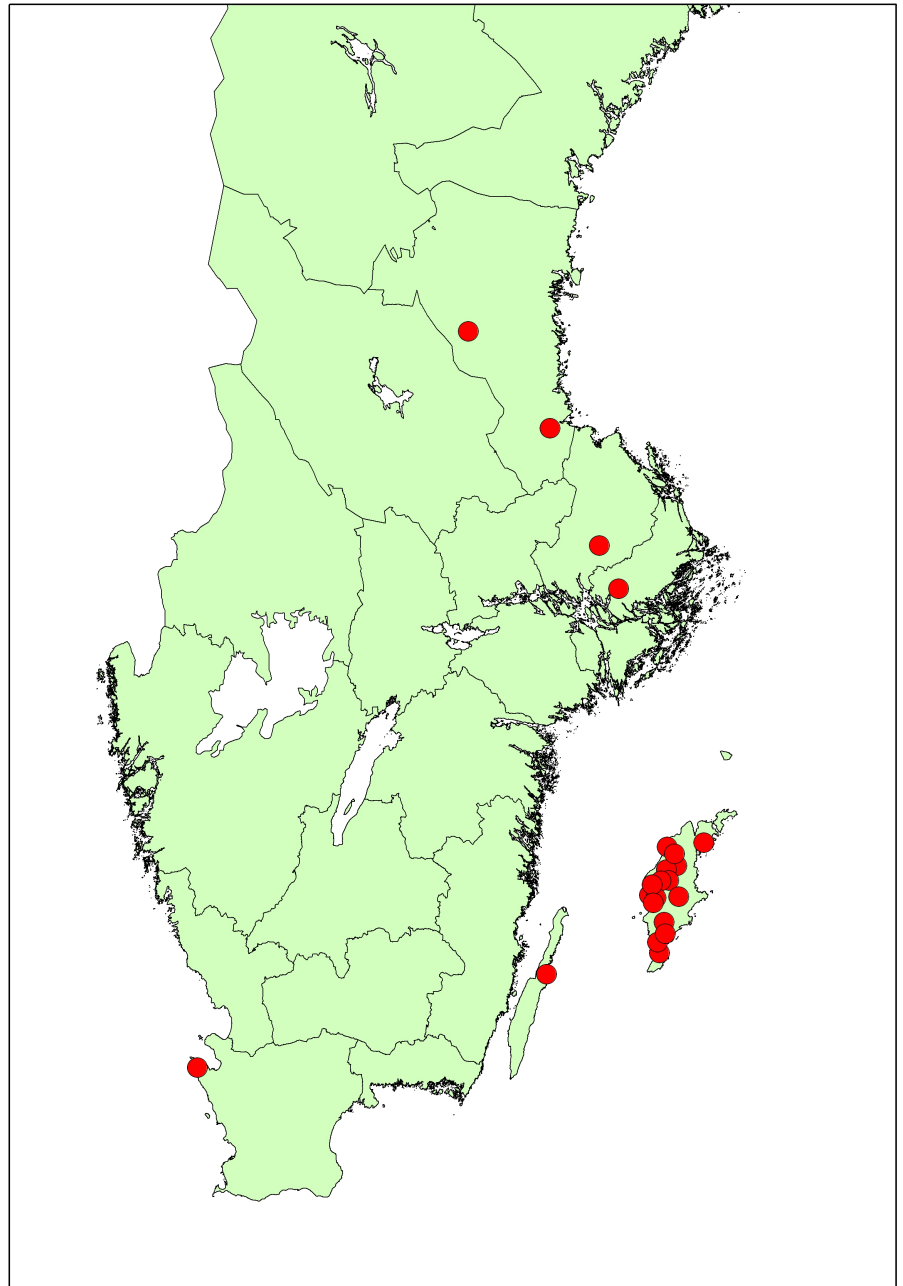
Beroende på vart i landet man levde speglar det importen till de olika områdena. Bodde man i landets sydvästra del skedde importen något mer från väster medan man på östkusten importerade mynt från öster i större utsträckning. I stort sett finns det inga fynd i

västra och södra Sverige, det är märkligt då det finns fynd i Danmark och i Norge.

Man kan tänka sig att man på fastlandet inte hade transitohandel som man hade på Gotland. När man handlade på fastlandet kunde man alltså sälja en vara och köpa något annat för betalningen man fick.

I Danmark finns inte många skatfynd men eftersom det är tillåtet att använda metalldetektorer finner man många lösfynd. Kanske skulle det se likadant ut i t.ex. Skåne om man fick använda metalldetektor, det verkar som att det finns fynd men det gäller att hitta de rätta platserna.

Överlag är islamiska mynt betydligt mer sällsynta i Danmark och Norge än på Gotland och det svenska fastlandet (Malmer 1968:11)

5. Analys

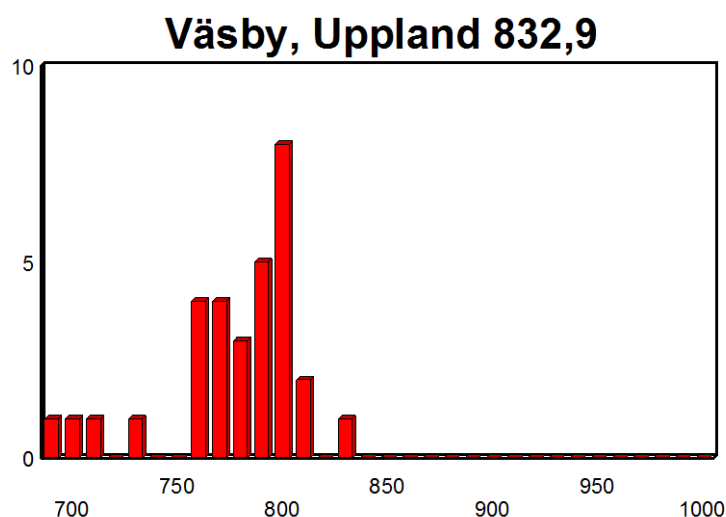
5.1 Genomgång av grupperna

Grupp 1.

Väsby, 832/3. Fig. 7.

Endast ca 12 % av mynten i denna skatt är daterade.

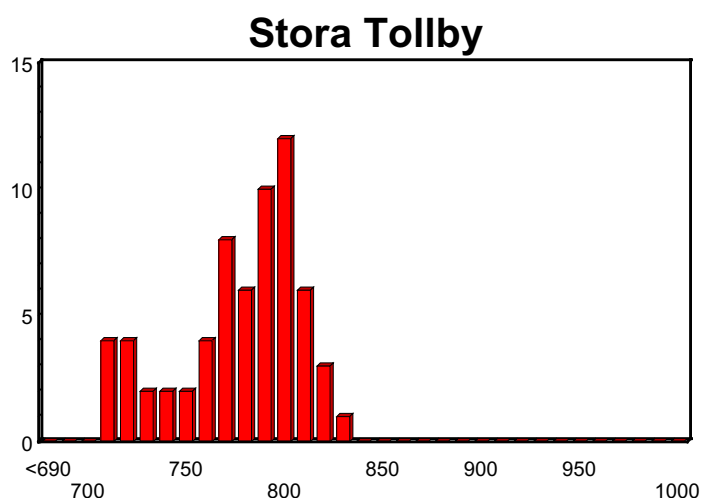
Den högsta toppen ligger på 800-809. Den näst högsta toppen ser vi på 790-talet. Den yngsta stapeln är på 830-talet och representeras av ett mynt. Från 820-talet finns inga mynt, från 810-talet två mynt. Stark koncentration till 760-809.

Stora Tollby, 835/6. Fig. 8.

Knappt hälften av mynten från skatten är daterade.

Skattens högsta topp ligger på 800-809, den näst högsta toppen på 790-talet. Skattens tre sista decennier avspeglar att importen avtar efter 810.

Sammanfattning

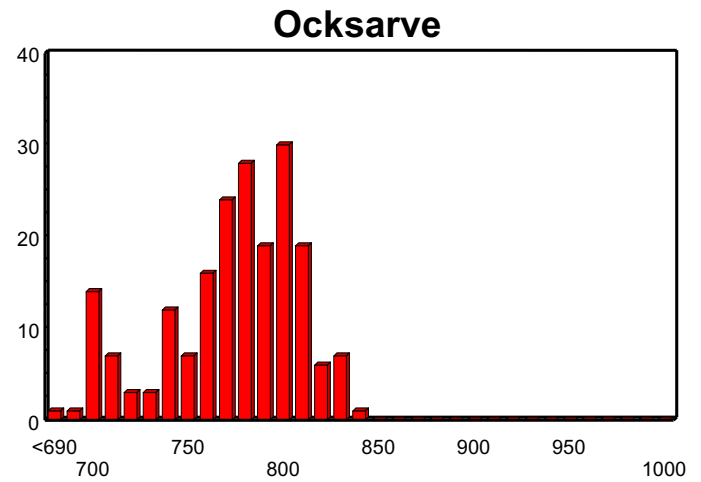
För de två skatterna i grupp ett går det egentligen inte att avgöra om de är passiva eller aktiva eftersom importen startar runt 800.

Grupp 2.

Ocksarve, tpq. 840/1. Fig.9.

Nästan hälften av mynten är daterade.

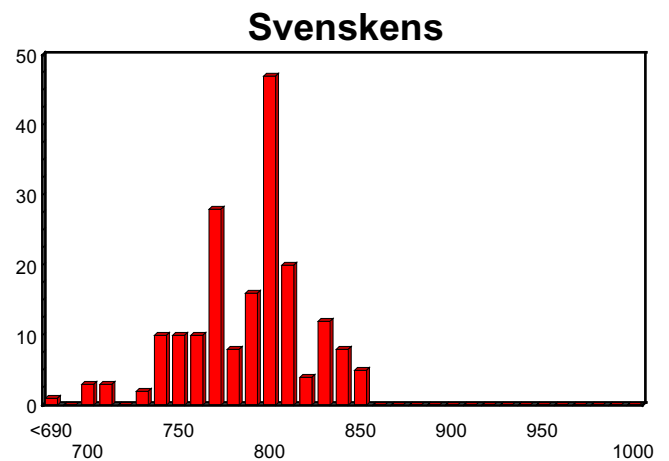
Denna skattens topp ligger på 800-809 och den näst högsta ligger på 780-talet. Antalet mynt under 820 och 830-talen minskar något och på 840-talet finns endast några mynt.

Svenskens, tpq. 856/7. Fig 10.

Drygt hälften av mynten är daterade.

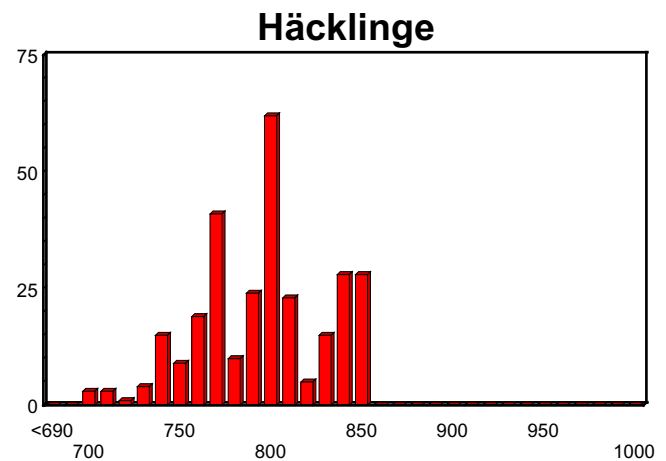
Den högsta toppen i denna skatt ligger på 800-809 och den näst högsta på 770-talet. De tre sista decennierna har trappstegsliknande form med få mynt på 850-talet.

Häcklinge, tpq. 857/8. Fig.11.

Ungefär 2/3 av mynten är daterade.

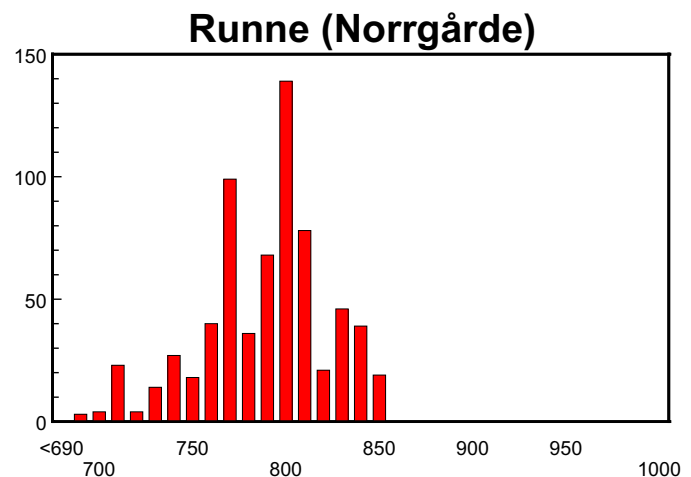
Skattens topp ligger på 800-809. Den näst högsta toppen ligger på 770-talet och de tre sista decennierna innehåller relativt många mynt och överträffas bara under två tidigare decennier.

.Runne, tpq. 859/60. Fig. 12.

Ungefär 2/3 av mynten är daterade.

Skattens topp ligger på 800-809 och den näst högsta toppen är på 770-talet. De tre sista decennierna liknar skatten från Svenskens, antalet mynt avtar successivt.

Sammanfattning

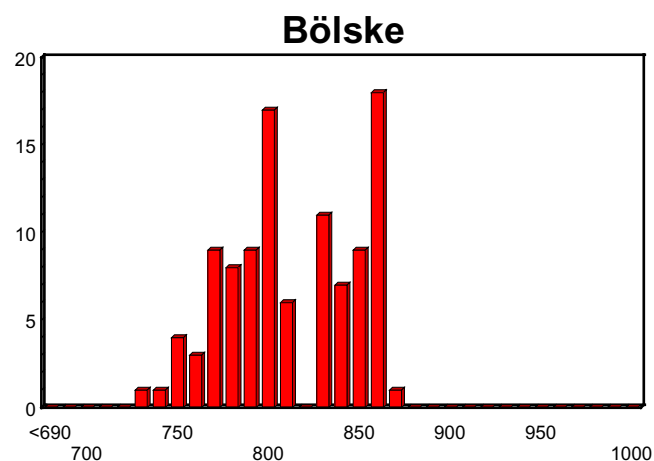
Precis som med grupp ett är det svårt att avgöra vilken typ dessa skatter tillhör beroende på skatternas tidiga tpq.

Grupp 3

Bölske, tpq. 876/7. Fig. 13.

Nästan 2/3 av mynten är daterade.

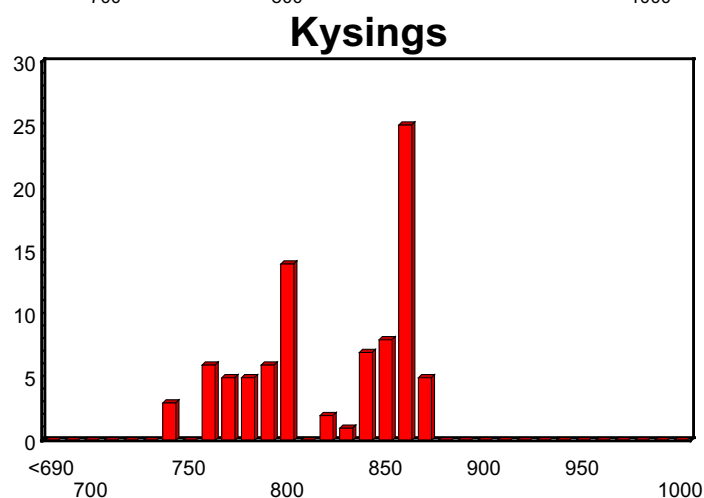
Skattens topp är på 860-talet och den näst högsta toppen är på 800-809. Skatten ser ut att ha två skeden i och med avsaknaden av mynt på 820-talet. Skatten slutar väldigt tvärt på 870-talet. Denna skatt är svårtolkad p.g.a. dess form men jag tolkar den ändå som passiv men med lite tvivel. Den har en jämn kronologisk spridning förutom gapet på 820-talet.

Kysings, tpq 876/7. Fig. 14.

Drygt ¾ av mynten är daterade.

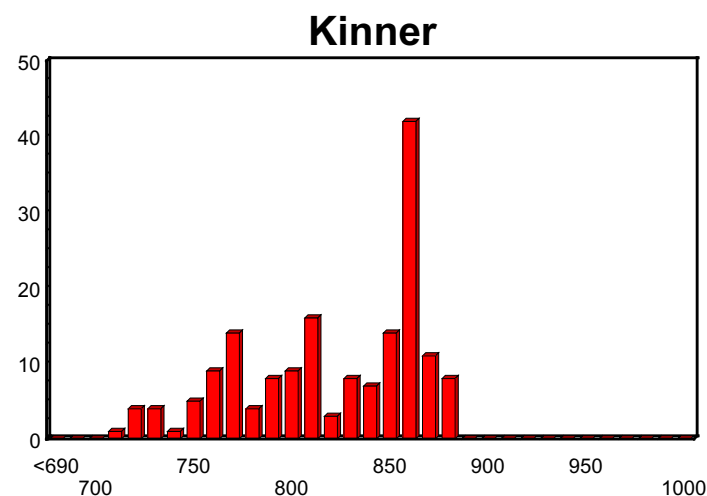
Skattens topp ligger på 860 och den näst högsta toppen är på 800. Skattens slutskede innehåller många mynt. Den domineras av de yngre mynten och saknar den jämna kronologiska spridning som en passiv skatt har, därför tolkar jag den som aktiv.

Kinner, tpq. 883/4. Fig. 15.

Lite fler än hälften av alla mynt är daterade.

Skattens topp ligger på 860-talet och som omfattar många mynt jämfört med de andra decennierna i skatten. Den näst högsta toppen är på 810-talet. Det stora antalet mynt under 860-talet gör att denna skatt måste ses som aktiv.

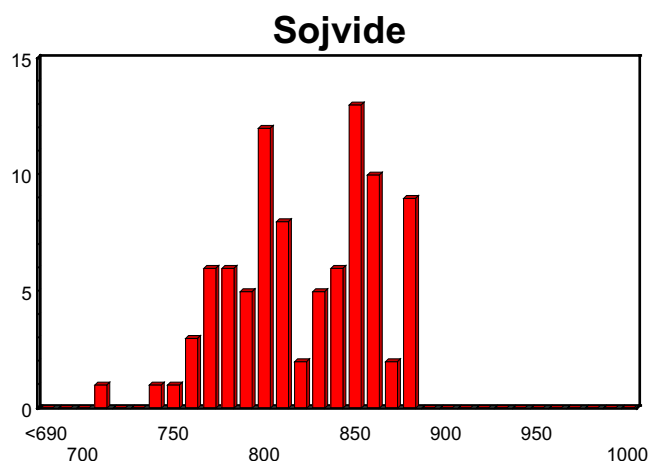

Sojvide, tpq. 885/6. Fig. 16.

Ungefär 2/3 av mynten är daterade.

Skattens topp ligger på 850-talet och den näst högsta toppen är på 800-809. De tre sista decennierna innehåller många mynt och skatten slutar på en hög nivå på 880-talet.

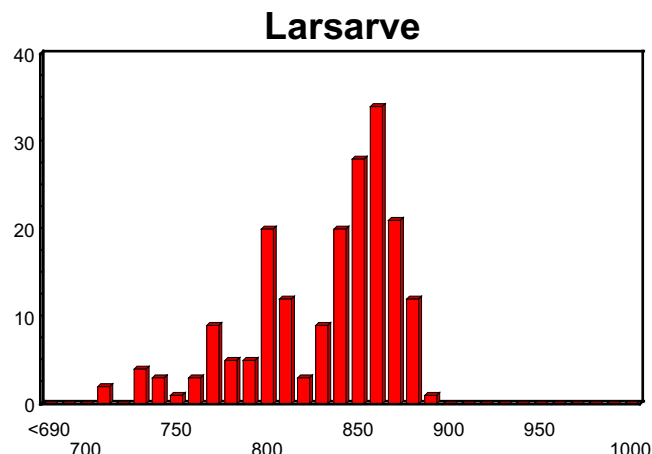
Precis som skatten från Bölske är denna skatt något svårtolkad. Den har en jämn kronologisk spridning men toppen under 880-talet gör att den skulle kunna vara en aktiv skatt. Med tanke på skattens övriga sammansättning tolkar jag den trots allt som passiv.

Grupp 3

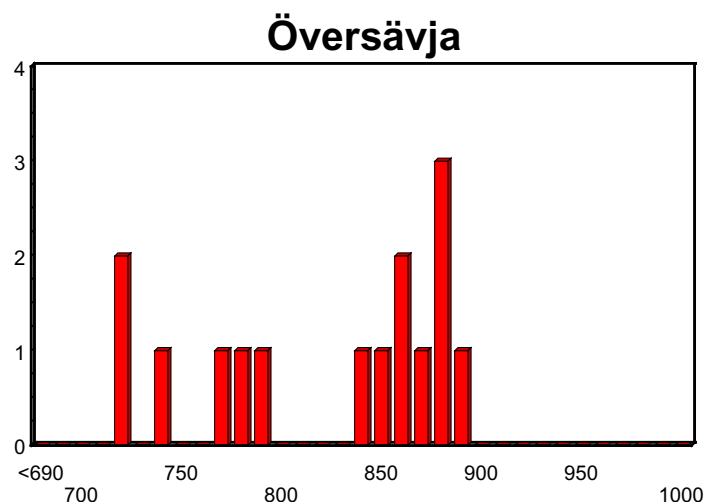
Larsarve, tpq. 890/1. Fig. 17.

Nästan hälften av mynten är daterade. Skattens topp ligger på 860-talet, den näst högsta toppen är på 850-talet. Vid jämförelse med normalkurvan för islamiska mynt följer denna skatt kurvan ganska bra förutom i skattens slutskede. Det finns anmärkningsvärt många mynt under 870 och 880-talen för att sedan sluta tvärt med få mynt under 890-talet. I skatten från Larsarve dominerar de yngre mynten och den måste därför ses som en aktiv skatt.

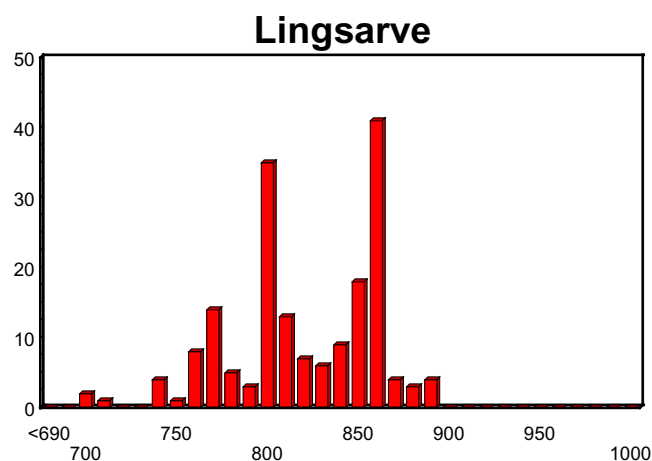
Översävja, tpq. 892/3. Fig. 18.

Drygt 10 % av mynten är daterade. Skattens topp ligger på 880-talet och den näst högsta toppen finns redan på 720-talet, vilket skiljer sig väldigt från normalkurvan. Dock innehåller denna skatt inte så många mynt och på 720-talet finns 2 mynt vilket gör att det inte blir så märkligt. Här dominerar de yngre mynten och avsaknad av jämn kronologisk spridning gör denna skatt till aktiv.

Lingsarve, tpq. 896/7. Fig. 19.

Ungefär 2/3 av mynten är daterade. Skattens topp ligger på 860-talet och den näst högsta på 800, skatten följer normalkurvan väldigt bra. De sista tre decennierna innehåller få mynt. Denna skatt har en jämn kronologisk spridning och jag tolkar den som klart passiv.

Sammanfattning

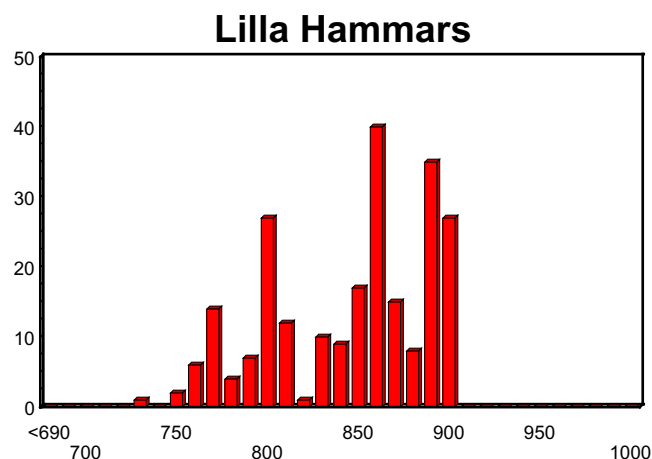
En förändring har börjat. De äldre mynten börjar försvinna ur cirkulation.

Grupp 4

Lilla Hammars, tpq. 903/4. Fig. 20.

Ungefär $\frac{3}{4}$ av mynten är daterade.

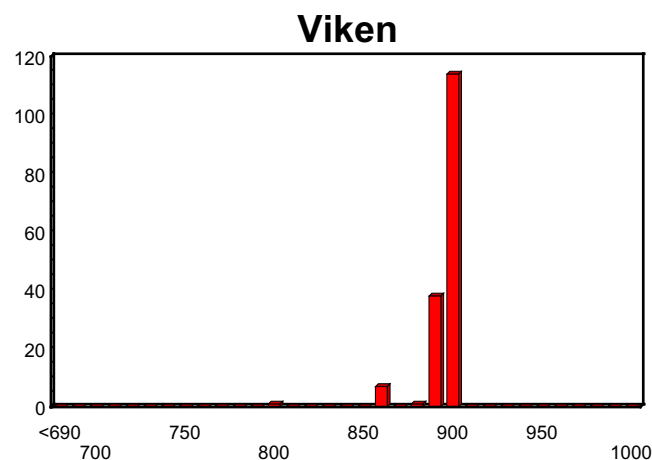
Skattens topp är på 860-talet och den näst högsta toppen ligger på 890-talet. Det finns många mynt under skattens sista decennier och det visar att man aktivt får del av de "unga" mynt som importeras fr.o.m.890-talet. Jag tolkar ändå denna skatt som passiv, dock visar den en tendens till att få många nya mynt.

Viken, tpq. 906/7. Fig. 21.

Ungefär $\frac{3}{4}$ av mynten är daterade.

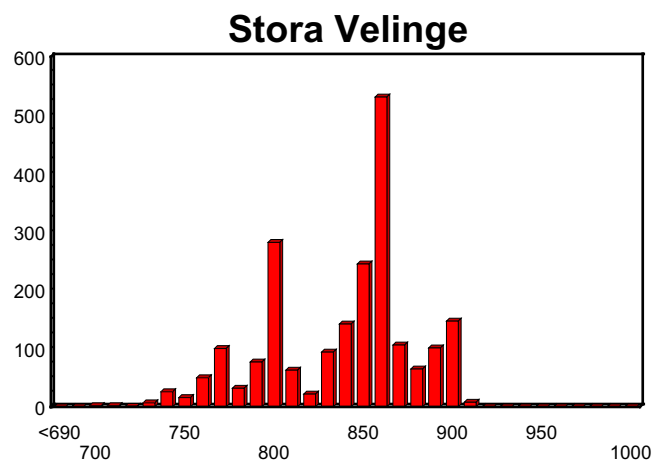
Skatten har en stark topp under 900 och den näst högsta toppen är 890-talet. Detta är en aktiv skatt och den visar att den kronologiska sammansättningen för mynten i cirkulation har förändrats drastiskt. I princip alla äldre mynt har nu försvunnit.

Stora Velinge, tpq. 910/11. Fig. 22.

Ungefär $\frac{3}{4}$ av mynten är daterade.

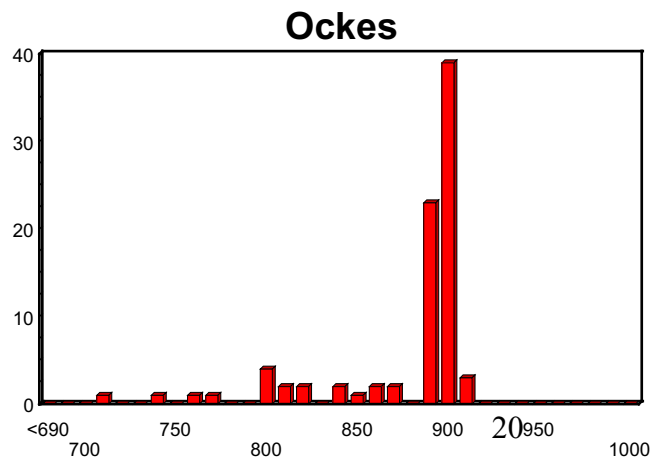
Toppen i den här skatten ligger på 860-talet, den näst högsta toppen finns på 800. Skatten följer normalkurvan väldigt bra förutom att antalet mynt under 890 och 900 är väldigt få. Detta gör att den är en passiv skatt som måste representera flera generationers ärvda kapital. Jämför skillnaden i sammansättningen i Viken och i Ockes.

Ockes, tpq. 911/12. Fig. 23.

Drygt 15 % av mynten är daterade.

Skatten har en stark topp under 900 och den näst högsta toppen finns på 890-talet. Tillsammans med 910-talet utgör de skattens tre sista decennier och denna skatt är tydligt aktiv, även om det finns en liten rest av äldre mynt.

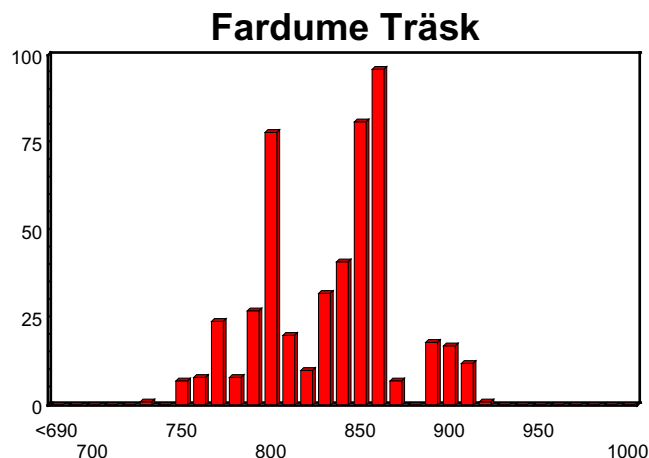

Grupp 4.

Fardume träsk, tpq. 921/2. Fig. 24.

Nästan hälften av mynten är daterade.

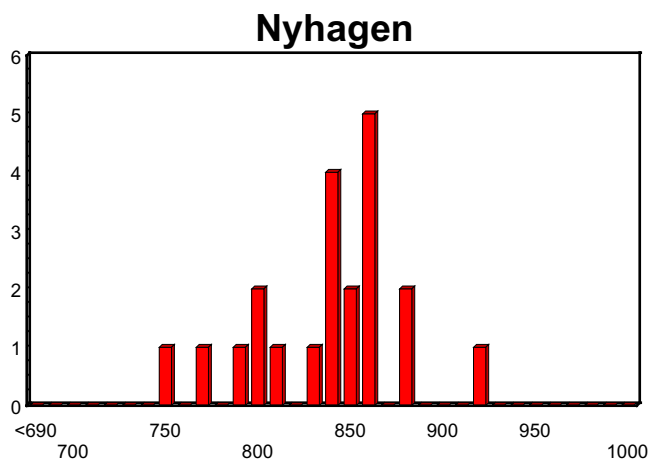
Detta är en stor skatt med en topp på 860-talet, den näst högsta toppen ligger på 850-talet med bara några få mynt fler än toppen under 800. De tre sista decennierna har trappliknande form. Denna skatt är passiv och deponerad under flera generationer.

Nyhagen, tpq. 922/3. Fig. 24.

Knappt 15 % av mynten är daterade.

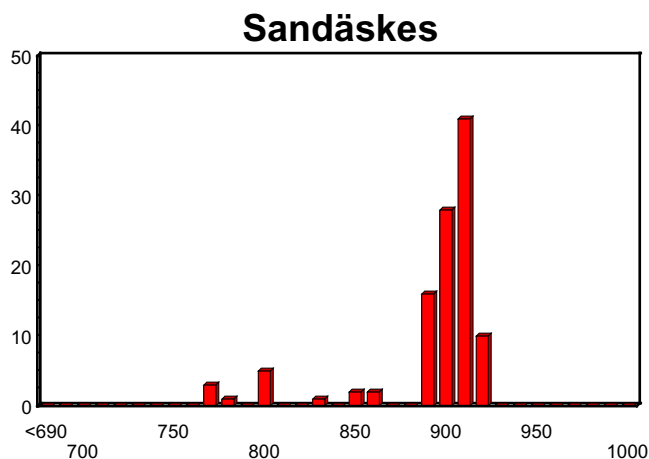
Skattens topp ligger på 860-talet och den näst högsta toppen är under 840-talet. Under skattens tre sista decennier finns inte många mynt. Sammansättningen är så märklig att man kan fråga sig om mynt (lösfynd?) från ett annat fynd kan ha lämnats in samtidigt. Jag tolkar den som passiv.

Sandäskes, tpq. 923/4. Fig. 25.

Nästan alla mynt i denna skatt är daterade.

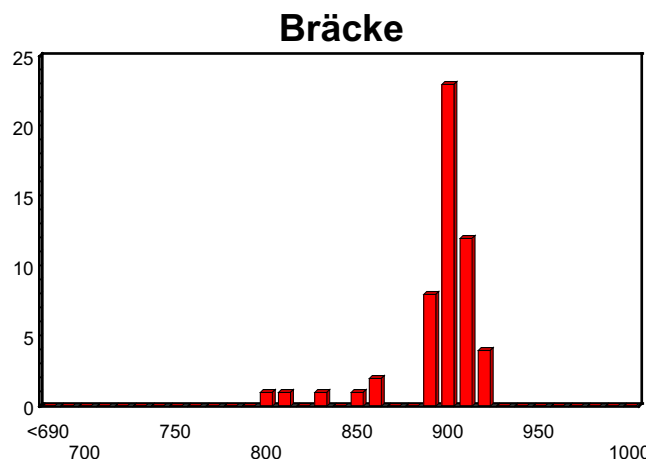
Skattens topp ligger på 910-talet och den näst högsta toppen finns under 900. Skattens sista decennier, 920-talet, har ganska många mynt. Denna skatt är aktiv.

Bräcke, tpq. 924/5. Fig. 26.

Färre än hälften av mynten är daterade.

Skatten har en topp på 900 och följs av den näst högsta toppen på 910-talet. De yngre mynten dominerar här och den är tydligt aktiv.

Sammanfattning.

I hälften av skatterna har de äldre mynten nästan helt försvunnit medan de äldre mynten finns kvar i de övriga skatterna. Här kan man se en väldigt klar uppdelning av de aktiva och passiva skatterna.

5.2 De ryska skatterna

De äldsta skatterna av islamiska mynt finns på ryskt område, nedlagda under 700-talet (Welin 1956:182ff)

Skatten från Pal'tsevo får representera de ryska skatterna i detta arbete.

Denna skatt är tydligt aktiv och vid jämförelse med den svenska skatten från Viken ser man en slående likhet. Båda skatterna har en tydlig topp runt 900-909. Då försvinner de äldre mynten ur cirkulation. När myntimporten åter kommer igång omkring 900 sker den huvudsakligen från den östra delen av Kalifatet (där samaniderna härskade). De nya skatterna saknar härefter äldre mynt (om de är aktiva) i hela Nordeuropa, från Norge i väster till Ryssland i öster.

Genom handel fick vikingarna mynten som cirkulerade i Ryssland under äldre vikingatid. Under slutet av 800-talet exporteras inga mynt från Kalifatet och detta syns i våra skatter. Det var samma utveckling i Ryssland som i Sverige under den tiden och förändringarna som sker övergriper ett jättelikt område.

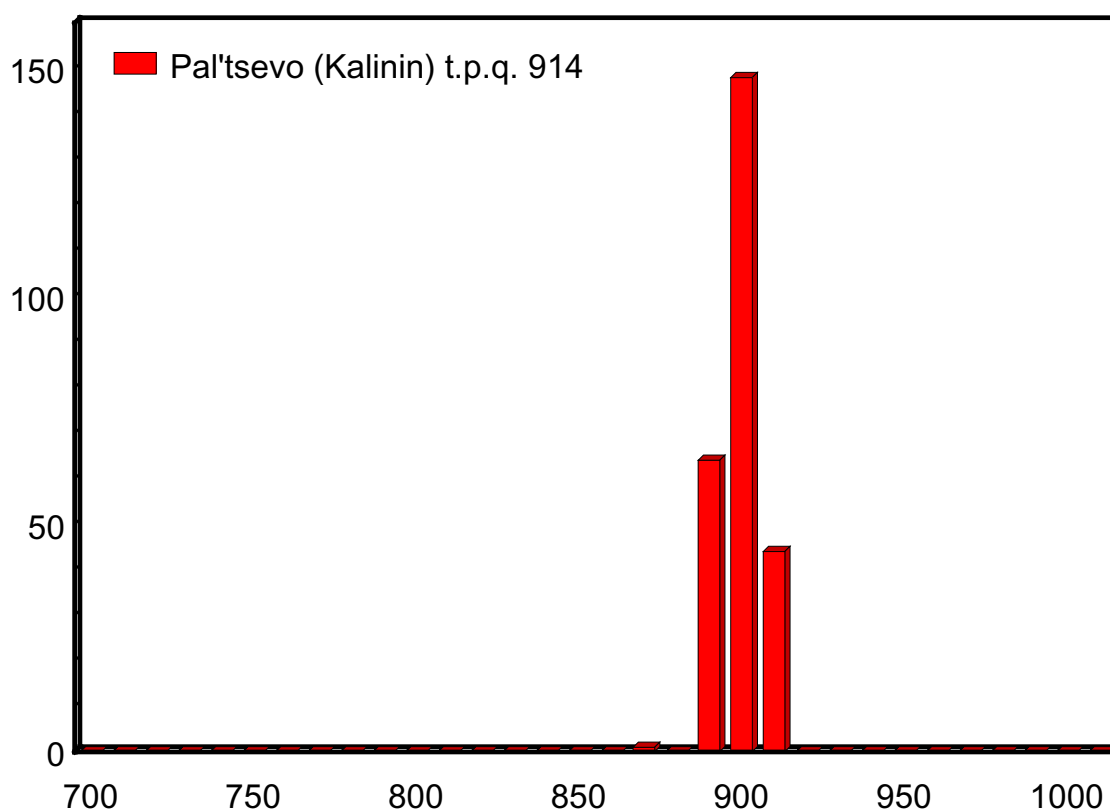
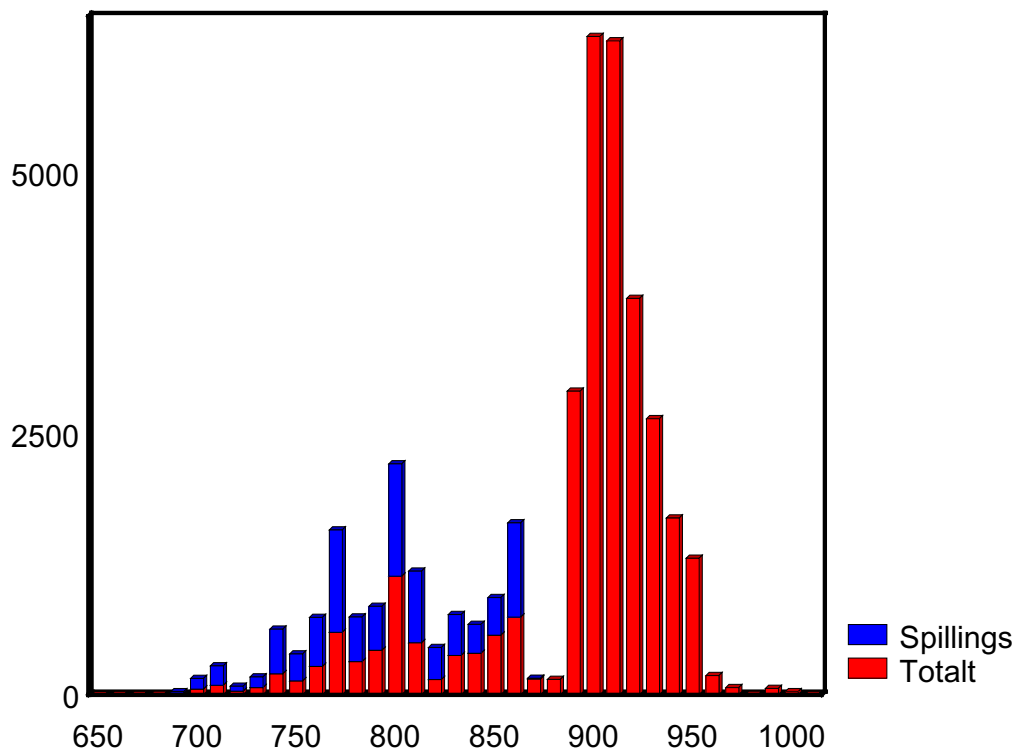

Fig. 27. Den ryska skatten från Pal'tsevo

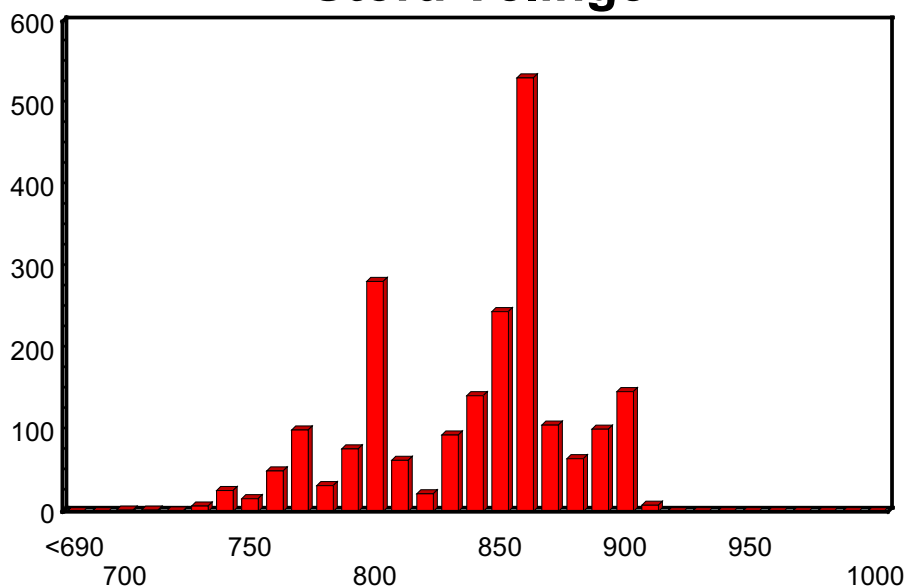
5.3 Det totala antalet islamiska mynt i svenska skatter

Fig. 28.
Totalt antal
islamiska mynt i
svenska skatter

Stora Vellinge

Fig. 29.
Skatten från Stora
Vellinge

Vid jämförelse av den totala andelen islamiska mynt i svenska skatter med skatten från Stora Vellinge ser man tydligt att de följer samma mönster. Mynten börjar komma runt 700-talets mitt och runt 800 har skatten en topp, för att sedan avta en aning och öka igen runt 850. Även i skattens slutskede, runt 900, har Stora Vellinge en liten topp och följer den allmänna kurvan, men sedan stannar den av och avslutas med några mynt på 910-talet.

6. Resultat

Grupp 1

Tpq	Gotland	Fastlandet	Typ
835/6	Stora Tollby		Obestämbar
832/3		Väsby, Up	Obestämbar

Grupp 2

Tpq	Gotland	Fastlandet	Typ
859/60	Runne (Norrgårde)		Obestämbar
840/1	Ocksarve		Obestämbar
856/7	Svenskens		Obestämbar
857/8		Häcklinge, Gä	

Grupp 3

Tpq	Gotland	Fastlandet	Typ
896/7	Lingsarve		Passiv
890/1	Larsarve		Aktiv
876/7	Bölske		Passiv
885/6	Sojvide		Passiv
876/7	Kysings		Aktiv
883/4	Kinner		Aktiv
892/3		Översävja, Up	Aktiv

Grupp 4

Tpq	Gotland	Fastlandet	Typ
910/11	Stora Vellinge		Passiv
903/4	Lilla Hammars		Passiv
922/3	Nyhagen		Passiv
921/2	Fardume Träsk		Passiv
911/12	Ockes		Aktiv
923/4	Sandäskes		Aktiv
906/7		Viken, Hs	Aktiv
924/5		Bräcke, Sk	Aktiv

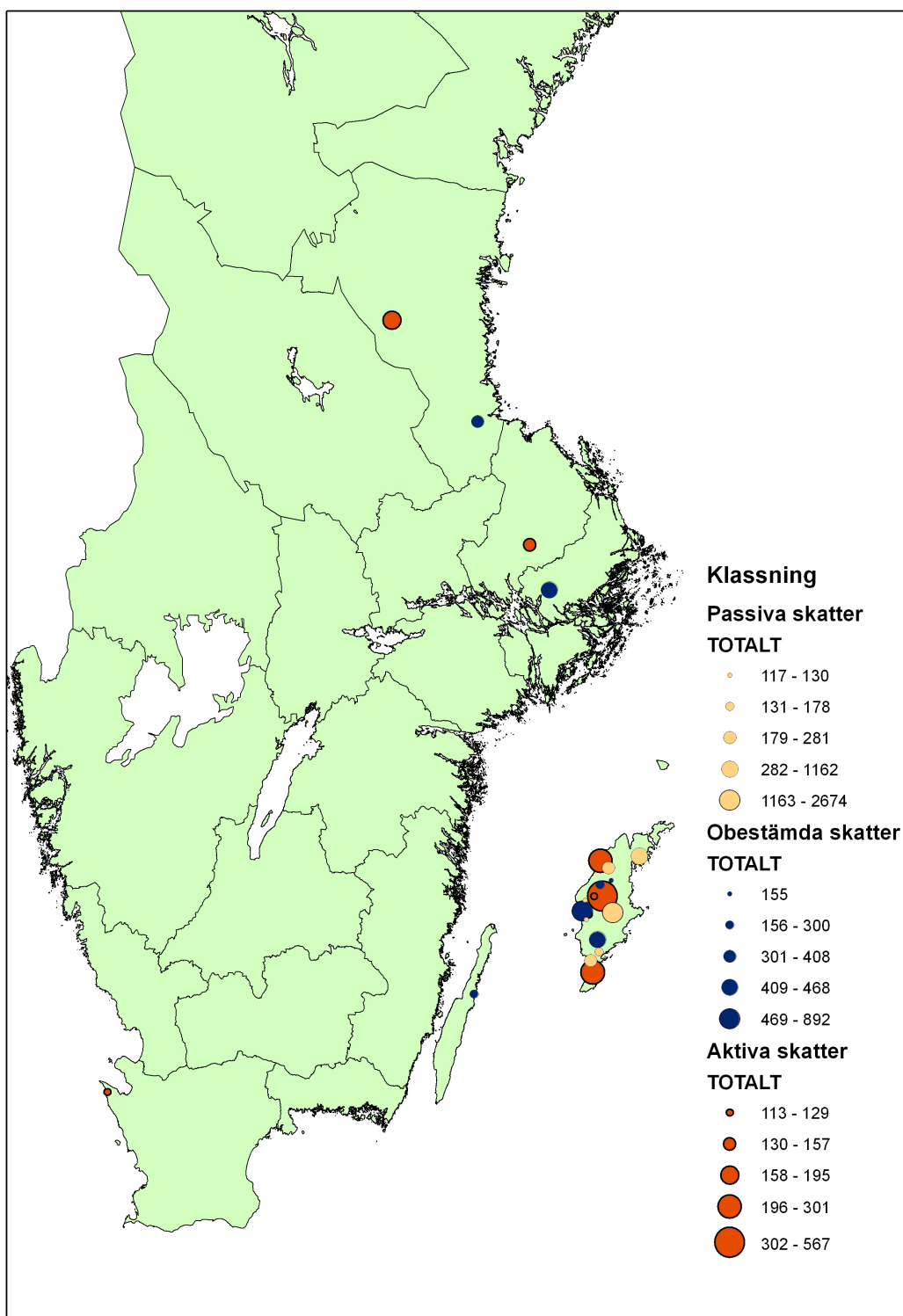

Fig.30. Kartan visar skatternas geografiska spridning.

6.1 Analys av reslutaten

En passiv skatt har en jämnare kronologisk spridning och sträcker sig över en så lång tidsperiod att två eller fler generationer kan ha deponerat i den. I en aktiv skatt dominerar de yngre mynten och stannar ofta på en topp i mina diagram

I analysen av skatterna har jag utgått från diagrammen. När det gäller grupp 1 och grupp 2 går det egentligen inte att avgöra om skatterna är passiva eller aktiva eftersom myntimporten startar på 800-talet och skatterna är nedlagda mellan 830- 860. Det är dock viktigt att undersöka dessa skatter för att se hur de äldre skatterna ser ut i jämförelse med de yngre. Grupp 3 och grupp 4 har skatter som är nedlagda längre tid efter att importen startade och är därför möjliga att analysera, även om det inte alltid är helt tydligt vilken typ en skatt tillhör går det att avgöra om den är passiv eller aktiv.

Av 21 skatter är 7 passiva skatter. Av de 7 passiva skatterna är två osäkra, skatterna från Bölske och Sojvide. De osäkra skatterna måste ses som passiva men har tendens till att bli aktiva.

Alla de passiva skatterna är belägna på Gotland. Att inga passiva skatter finns på fastlandet kan bero på flera saker. Att Gotland, geografiskt, ligger mycket bra till i Östersjön måste tas in i beräkningen.

Man kan tänka sig att de islamiska mynten inte kom till svenska fastlandet kontinuerligt utan periodvis och att man därför kan tolka de islamiska mynten i skattnedläggningar som en engångsföreteelse.

De skatter som är aktiva men som ändå består av en relativt hög andel äldre mynt kan förklaras av att det varit dålig myntcirkulation vilket resulterar i att de äldre mynten finns kvar i de aktiva skatterna. Mynten har alltså inte försvunnit i myntcirkulationen och därför deponerats samtidigt som de yngre mynten.

Eftersom de äldre mynten finns med i de passiva skatterna måste de ha deponerats relativt snart efter att de kommit till landet, om de inte deponerats skulle de ha varit i cirkulation och sedan försvunnit. Dessa passiva skatter bör ses som släktskatter eftersom det krävs flera generationers inblandning för att få en skatt att se ut så.

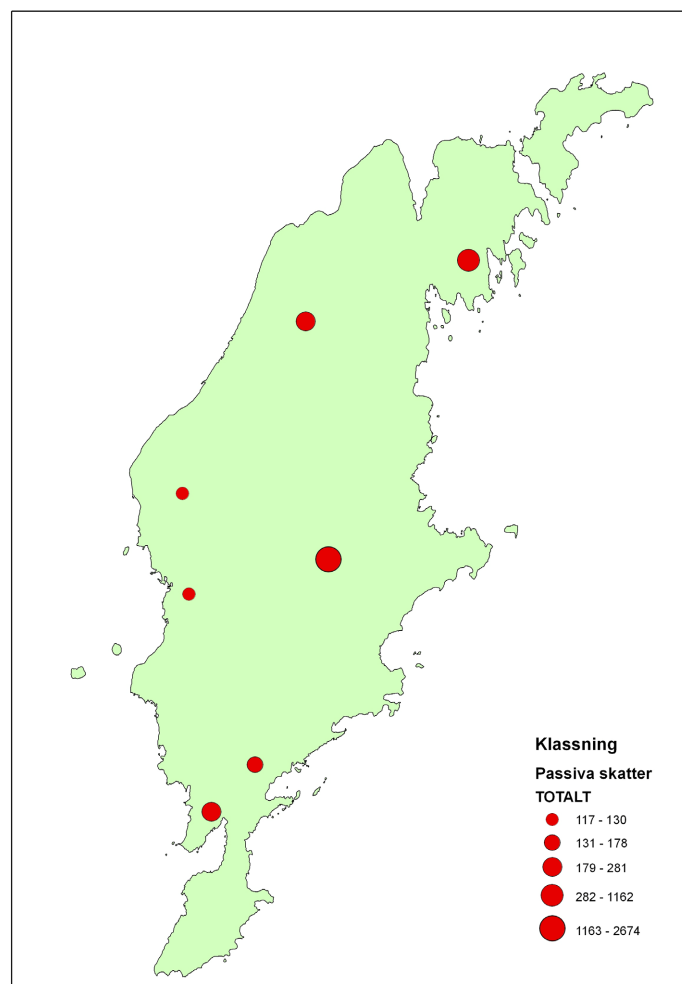

Fig. 31 . De passiva skatterna på Gotland

Gotland var med sitt geografiska läge i Östersjön en central plats för handel och det förklarar varför myntfynden är så omfattande just där.

Gotland är som känt ett speciellt område under vikingatid och jag måste i den mån jag kan försöka analysera varför alla de passiva skatterna finns på ön och inte i resten av landet. Som jag tidigare nämnde bör inte Gotland ses som en del av Sverige under vikingatiden, utan som självständigt. Ön var fram till senare medeltid, då den kom att tillhöra Danmark, en självständig bonderepublik (Magnusson 1980:91). En plats som hade egna traditioner som i stor utsträckning skilde sig från det svenska fastlandet. Dessa traditioner måste i hög grad ha påverkat synen på silver och andra metaller. Jag tror att huvudorsaken till att skattfynden ser så annorlunda ut på Gotland i jämförelse med fastlandet beror på att gotlänningarnas egna traditioner när det kom till skattnedläggningar, och att de traditionerna var ett resultat av de enorma mängder silver som kom till ön.

Frågan om det förekom handel överhuvudtaget på Gotland är något som diskuteras, det som talar för det är de mängder med vågar, tyngder och lösfynd som hittats på ön (Persson 1992: 36). Gotlänningarna var dessutom på många sätt upptäcktsresande som mycket väl hade kunskaper om hur handel fungerade runt om i världen, även om själva handelsprocessen antagligen såg annorlunda ut. Då myntens värde avgjordes genom vägning och sågs som silverföremål likt vilket annat som helst ska man nog inte föreställa sig att de hade en så utvecklad handel som exempelvis i Kalifatet.

Oavsett om man köpte en vara för ett visst antal mynt eller om man vägde silvret så är silver perfekt för internationell handel. Silvret har hela tiden sitt värde.

7. Tolkning

Frågan om varför så mycket av silvret har hamnat i marken och sedan stannat där har som jag tidigare diskuterat säkert många olika förklaringar. Men det är ett intressant faktum och det tyder om inte annat på att det har funnits så mycket silver på Gotland att människorna inte kunnat eller haft behov av att göra sig av med det, det rör sig om ett överflöd av silver (Malmer 1968:?) .

Det kan röra sig om religiösa anledningar till denna typ av skattnedläggning men det kan också ha varit av praktiska skäl.

Om man ser skattnedläggningarna som en metod för att säkra sina barns rikedom kan de passiva skatterna eventuellt tyda på att föräldrarna underskattat sina barn vad gäller ekonomi, då barnen inte haft behov av att använda det sparade silvret och istället fortsatt att bygga upp dessa skatter. Detta synsätt går ju då också att tillämpa på de aktiva skatterna, där avsaknaden av äldre mynt visar att mynten har använts, alltså cirkulerat och försvunnit. Det är också i detta läge som själva jämförelserna av skatterna blir viktiga eftersom vi vet att de äldre mynten fanns men då har använts på olika sätt.

8. Sammanfattning

Syftet med denna uppsats var att undersöka den kronologiska sammansättningen av islamiska mynt i svenska skattfynd från tidig vikingatid, med tpq. 830-925, för att kunna avgöra om en skatt är passiv eller aktiv. Om det är en släktskatt eller inte.

Genom ett urval av svenska skattfynd med minst 15 mynt har jag kunna studera skatternas sammansättningar, i jämförelse med varandra och med en skatt från Ryssland. Efter att ha granskat skatterna kan jag konstatera att skatternas sammansättningar skiljer sig därför från varandra beroende på om de har deponerats på Gotland eller på fastlandet. Samtidigt talar det för att importer till fastlandet skedde, men periodvis och inte kontinuerligt.

Jag har kommit fram till att det finns sju släktskatter från tidig vikingatid och att de alla är belägna på Gotland. Dessutom finns det 9 aktiva skatter på Gotland och på fastlandet finns 5 aktiva skatter.

Avsaknaden av passiva skatter på fastlandet kan delvis förklaras med att människorna på Gotland hade andra traditioner än människorna i övriga Sverige. Gotlands geografiska läge måste också tas med som förklaring till varför vi ser sådan stor skillnad i materialet.

Varför människor under vikingatiden valde att lägga ner sitt silver i jorden går inte att svara på, men det finns olika teorier. Jag har valt två olika skäl till att förklara skattnedläggningarna; det praktiska skälet och det religiösa skälet.

Det praktiska skälet, man ville säkra kommande generations förmögenhet och/eller bevara silvret mot fiender genom att gräva ner silvret.

Det religiösa skälet, för att följa Odens lagar eller som offer till gudarna.

Referenser

Blackburn & Metcalf (ED) *Viking- age coinage in the northern lands*. BAR international series (i) 1981

Hammarberg, I. et al. 1989 *Byzantine coins found in Sweden*. Commentationes de nummis seaculorum IX-XI in Suecia repertis. Nova series 2. Stockholm

Lapidus, Ira M. *A history of Islamic societies*. Cambridge 2002, Cambridge university press

Linder Welin, Ulla S. *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid, arabiska mynt* . Band I – XXII Malmö 1956-1978

Magnusson, Magnus *Vikingarna i öst och väst*. 1980, Rabén & Sjögren

Malmer, Brita *Mynt och människor*. 1968, Rabén & Sjögren

Persson, Cecilia *Engelska mynt i svenska skatter*. C-uppsats i arkeologi. Stockholms Universitet 1992.

Landgren, Johan. *Jordfunna islamiska mynt – vunna projektresultat*. Numismatiska forskningsgruppen, Stockholms universitet. Verksamhetsberättelse 2003.

Landgren, Johan *Från Samarkand till Stora Sojdeby*. C-uppsats i arkeologi. Stockholms universitet 1998 .

Rispling, Gert *Spännande mynt i Spillingskatten*

Tonkin, Archie & Henrik *Mynboken 2007* Ljungsbro 2007

Östergren, Majvor *Mellan Stengrund och Stenhus – Gotlands vikingatida skatter som boplatsindikation*. Stockholm 1989. Stockholms universitet.

Stockholms
universitet